

TYSK og FRANSK skal styrkes!

Sproglig og kulturel forarmning

Sproglærerne har længe vidst det, og medierne har i det seneste år igen og igen stillet skarpt på en udvikling, som ensidigt fokuserer på engelsk, og som må føre til en sproglig og kulturel forarmning af kommende generationer. Her følger et par klip fra mediedebatten:

”Engelsk, engelsk, engelsk. Danmark er i fuld gang med en sproglig selvkolonisering, der afskærer os fra at følge med i, hvad der foregår i eksempelvis Tyskland og Frankrig. Deres forskning, medier og debat har vi efterhånden kun adgang til på anden hånd – nemlig, når det bliver oversat til engelsk. Og det får konsekvenser, at det er gået så galt med den sproglige dannelse (...) Hvis Per Øhrgaard har tyske middagsgæster og gerne vil udvide selskabet med en håndfuld danskere, er han nødt til at invitere nogen fra sin egen generation. For generationen over 50 år er efterhånden den eneste, der taler og forstår et hæderligt tysk.” (...) Ifølge Øhrgaard handler det ikke om, at vi alle sammen skal lære alle mulige sprog, men om at nationens samlede beredskab skal styrkes. Og som han siger: ”Det er faktisk ikke særlig svært at lære tysk, og derfor er det dumt at lade være.”

(Interview med Per Øhrgaard, Politiken, 22.7.2008)

”Ikke mindst i et lille land og et lille sprogområde som det danske er det af evident betydning, at så mange som muligt ikke alene behersker mere end ét fremmedsprog, men i høj grad også har en direkte kulturel og kommunikativ adgang til andre

Af Flemming Nygaard
Flemming.Nygaard2@skolekom.dk
og Hjalmar Jess
Hjalmar.Jess@skolekom.dk

sprog- og kulturområder end det angelsaksiske. Underligt er det derfor, at tyskundervisningen ikke prioriteres højere i det danske uddannelsessystem, end tilfældet er. Lige fra folkeskolen over gymnasiet til universitetet er det sprog, som tales i vores nærmeste naboland, det sprog, de fleste mennesker i Europa har som modersmål (ca. 102 mio.), systematisk blevet decimeret til et marginalsprog.”

(Jørn Arpe Munksgaard, Berlingske Tidende, 25.6.2007)

”Årets dramatiske nedgang i ansørgertallet til de videregående uddannelser har vakt opsigt, og mange har spurgt, om det kunne være en enlig svale. Det spørger vi ikke længere om, når det gælder fremmedsprogene: De fortsætter en nedadgående spiral, der starter allerede i folkeskolen, hvor flere end før fravælger andet fremmedsprog. I gymnasiet har langt under ti pct. af studenterne mere end to fremmedsprog på eksamensbeviset, og de videregående uddannelser har aldrig haft så få sprogstuderende som nu.”

(Kronik af Lisbeth Verstraete-Hansen og Per Øhrgaard i Berlingske Tidende)

Vi er enige i den betragtning, at den nedadgående spiral starter i folkeskolen, og at den skal vendes her! Samtidig skal der selvfølgelig sættes ind på en bred front i resten af skolesystemet – herunder gymnasiet, hvor fremmedsprogene efter gymnasierformen har store problemer – og i samfundet i øvrigt.

Alle elever skal lære mindst to fremmedsprog – og alle skal have mulighed for at lære tre!

I 1995 underskrev samtlige undervisningsministre i EU en erklæring, kaldet ”Modersmål plus to”, som betød at alle elever skulle have mindst to fremmedsprog ved siden af deres modersmål; og i regeringsgrundlaget for den tredje VK-regering hedder det bl.a. om folkeskolen, at ”vi skal have verdens bedste folkeskole, hvor alle børn bliver fagligt dygtige (...) og bliver rustet til at begå sig i Danmark og i verden.” Det er de politiske ambitioner, men hvordan er realiteterne ude i folkeskolen mht. sprogundervisningen?

Alle er selvfølgelig enige om, at engelsk er og bør være det vigtigste fremmedsprog. Derfor er det obligatorisk for alle elever, derfor er det det første fremmedsprog, som eleverne lærer. Og med den position og med den fokusering på den angelsaksiske verden, som vi oplever i hele det danske samfund, er der ingen grund til at være bekymret for engelsk. Bekymringen gælder tysk og fransk, som er ved at blive taberne i hele skolesystemet – og miseren begynder i folkeskolen. Her har mere end 11% af eleverne kun et fremmedsprog, engelsk – og tallet er stigende. Her modtager kun ca. 10% undervisning i fransk – og på de fleste skoler har eleverne slet ikke mulighed for at vælge sproget! Her har tallene for tysk gennem årene været faldende, således at

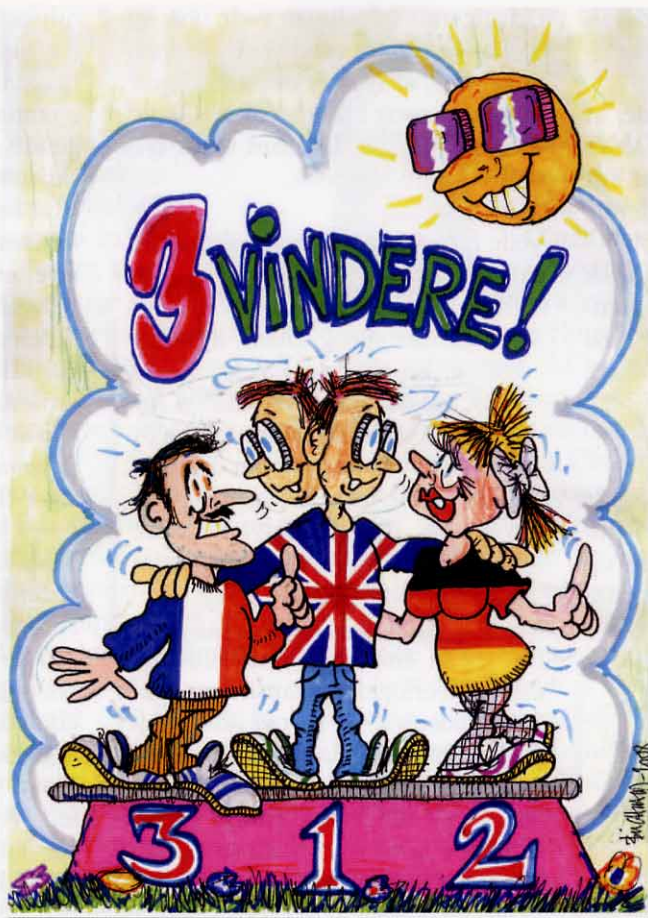
det nu kun er ca. 78% af eleverne, der har tysk – med faldende karakterer til prøven!

To tabere – eller 3 vindere?

Tallene taler deres tydelige sprog. Vi hæfter os særligt ved, at antallet af elever, som kun har ét fremmedsprog er stigende, og at den gruppe er større end gruppen, som har fransk! Vi er overordentlig bekymrede for tysk, som engang taltes af stort set alle danskere, og som gennem en årrække er blevet svækket. Vi er mindst ligeså bekymrede for fransk, som nok klarer sig ganske godt i enkelte regioner, mens tallene i andre går tilbage, men som meget få elever reelt har mulighed for at vælge.

En ny sprogpolitik for Sproglærerforeningen

Sprogundervisningen i folkeskolen må lægges om, og området må tilføres de nødvendige ressourcer, hvis vi i Danmark skal leve op til det politiske mål om, at alle elever skal lære mindst to fremmedsprog – og at mange flere skal lære tre! Vi har brug for en ny organisering af sprogundervisningen i folkeskolen. Vi må sørge for, at alle elever ikke blot får tilbud om to sprog, men at de reelt modtager undervisning i to! Derfor skal andet fremmedsprog i folkeskolen være obligatorisk, og andet fremmedsprog er i Danmark helt naturligt tysk. I folkeskolen er de allerfleste fag obligatoriske. Det gælder selvfølgelig engelsk, og det må også gælde tysk. I øjeblikket fungerer valget mellem fransk og tysk på 7. klassetrin på de fleste skoler, som giver mulighed for dette valg, som et fravalg af det ene sprog. Det må ændres! Elever, som ønsker begge sprog, skal også have mulighed for at modtage undervisning i både tysk og fransk. Andet fremmedsprog, tysk, skal desuden tilbydes tidligere. Det er der mange

grunde til. Den ene er, at der simpelthen skal "skabes plads" til sprogene i den naturlige rækkefølge, der hedder engelsk, tysk, fransk. En anden, meget væsentlig grund, er, at den tidligere start på tysk vil styrke eleverne og give dem et solidt fundament, så de ikke straks fravælger sproget i gymnasiet. Det er en af de konklusioner, som Undervisningsministeriets rapport "Evalueringsrapport om tidligere start på fremmedsprogundervisningen" nåede frem til, da man evaluerede tidligere start på fremmedsprogundervisningen. Tredje fremmedsprog, fransk, skal ikke som i dag være et valgfag, som skolerne kan, men ikke skal, tilbyde. Fransk skal være tilbudsfag på alle skoler, således at mange flere end de nuværende 10% af eleverne får fransk. Når alle eleverne har både engelsk og tysk, vil de elever, der har gode evner for fremmedsprog, også tage imod tilbuddet om fransk. Vi forudser, at dette vil føre til en enorm opblomstring af faget i folkeskolen.

Det er som bekendt svært at spå om fremtiden, men vi synes ikke, at det er urealistisk, at mellem 25%-40% af en årgang har evner for og lyst til at lære tre fremmedsprog, "for jo bedre man bliver til 2. fremmedsprog, desto bedre bliver man også til det første, fordi man i det hele taget lærer mere om sprog, og dermed følger motivationen for at lære et tredje og endnu flere fremmedsprog" (citater: Ingrid Stuarts leder i Sproglæreren 3/2008. Ingrid citerer her professor Per Øhrgaard). Og det bliver de sprogligt dygtigste elever, der også vælger fransk. Franskundervisningen kan dermed foregå på et højt fagligt niveau, hvilket betyder, at de franskelever, der i fremtiden får fransk fra 7. til 9. klasse, generelt vil klare sig godt til folkeskolens afgangsprøve.

Omlægningen og opprioriteringen af tysk og fransk skaber et voldsomt behov først og fremmest for fransklærere men også for tysklærere. (Ingrid Stuart gør i sin leder opmærksom på, at der ikke er oprettet franskhold på 13 ud af Danmarks 17 lærerseminarer!). Det må der snarest gøres noget ved.

Men omlægningen skal begynde i folkeskolen! I stedet for den nedadgående spiral, som tysk og fransk her er inde i, skal der arbejdes for en opadgående spiral, som kan fortsætte op gennem undervisningssystemet. Sproglærerforeningen har sat foreningens nuværende sprogpolitik på dagsordenen og til debat. Vi foreslår, at vores ideer om en ny og anderledes sprogpolitik indgår i debatten, og vi ser selvfølgelig gerne, hvis vores ideer kunne få indflydelse på Sproglærerforeningens officielle politik. Der er mange detaljer i den nuværende sprogundervisning og i vores forslag, som kan og bør debatteres, og vi deltager gerne i den videre debat. Men det ville sprænge rammerne for denne artikel, hvis vi her

og nu gik i dybden med alle detaljerne. Et par ting, som efter vores mening er vigtige, bør dog nævnes:

1. Tidligere tysk må også betyde, at faget får tildelt ekstra timer. Det er ikke hensigtsmæssigt, blot at strække det nuværende vejledende timetal over et længere forløb!
2. Folkeskolens afgangsprøve i tysk og fransk skal ligestilles med engelsk. Den mundtlige prøve skal være obligatorisk og den skriftlige prøve skal genindføres.

Sprogudvalgets rapport

I foråret 2008 udkom Sprogudvalgets rapport "Sprog til tiden". Sprogudvalget var nedsat af regeringen og skulle bl.a. komme med en række anbefalinger om sprogene. Vedr. tysk i grundskolen skriver udvalget bl.a.:

Det tyske sprog har en særlig betydning i Danmark. I kraft af "Den europæiske pagt om regionale sprog eller mindretalssprog (Sprog-pagten)" har tysk i Nordlesvig status som Danmarks eneste minoritetssprog, og det tyske sprog har igennem hundreder af år påvirket det danske sprog. Mange danskere opfatter tysk som et svært sprog, men dansk og tysk er nært beslægtede, og mange danskere forstår tysk, selvom de føler, at de ikke kan tale det. Det tyske sprog har fortsat en stor betydning i mange danske erhvervsvirksomheder, og Tyskland er Danmarks største handelspartner.

Både indlæringsmæssigt og kulturelt giver det altså god mening, at alle danske skoleelever skal have tysk sprog som det naturlige og obligatoriske 2. fremmedsprog efter engelsk. Tysk som obligatorisk fag vil derudover sende et stærkt signal om, at tyskundervisning ikke er et levn fra fortiden men derimod en central brik i danske skoleelevers pensum. Tysk som obligatorisk 2.-sprog vil også fritage elever for meget tidligt at skulle tage ansvar for valg og fravalg af sprog, som senere er styrende for deres muligheder i ungdomsuddannelserne.

Udvalgets anbefalinger vedr. tysk ligger helt på linie med vores forestillinger om, at tysk er det naturlige 2. fremmedsprog i folkeskolen. Og udvalget anbefaler, ligesom vi, at tysk skal være obligatorisk.

Vedr. fransk i grundskolen skriver udvalget:

Det franske sprog spiller, også historisk, en vigtig rolle for Danmark, og det skal være muligt for de skoler, som har ressourcerne til det, at tilbyde fransk som 3. fremmedsprog i folkeskolen. Derudover vil der stadigvæk være mulighed for, at de unge kan lære fransk i gymnasiet.

Her er vi *kun* enige med udvalget mht. placeringen af fransk som det 3. fremmedsprog. Vi mener ikke, at det skal overlades til de enkelte skoler og deres ofte manglende ressourcer, om der bliver undervist i fransk i folkeskolen. Fransk skal være et tilbudsfag, som skolerne skal tilbyde. Erfaringen viser, at det ikke kan overlades til skolerne. Allerede i dag har skolerne jo mulighed for at opprioritere sprogundervisningen ved fx at tilbyde tidlig start på 2. fremmedsprog. Det sker dog meget sjældent! Vi hører derimod alt for tit, at skoler endda skærer ned på de vejledende timetal til fremmedsprogene. Den decentrale økonomi på skolerne kan have mange fordele, men den betyder også, at i en tid, hvor krisen kradser, og hvor medierne beretter om uhumiske toiletter og skolebygninger, der ikke er blevet vedligeholdt, at skolerne må foretage nogle ubehagelige prioriteringer. Valget må ikke stå mellem nye toiletter eller franskundervisning – for nu at sætte det på spidsen! Politikerne må tage ansvar for, at skolerne har råd til en opprioritering af tysk- og franskundervisningen, og vi tror også, at de vil være lydhøre over for gode argumenter. De ønsker jo "verdens bedste folkeskole", og undervisningsminister Bertel Haarder har mange gange udtalt, at han går ind for en model, som ligner den, vi foreslår, hvor det politisk

bliver fastlagt, at engelsk, tysk og fransk skal tilbydes i en prioriteret rækkefølge i folkeskolen. Så sent som i januar måned kunne vi læse følgende i "Folkeskolen" under overskriften "Haarder: *Elever skal have lov til at lære tre sprog*": "Undervisningsministeren mener, at hvis muligheden for at lære tre sprog i folkeskolen bliver styrket, vil også flere læse tre sprog i gymnasiet." Siden gymnasireformen i 2005 vælger langt færre tre sprog. "Hvis eleverne har tre fremmedsprog i folkeskolen, kan de tage sprogfag som fortsættersprog i gymnasiet i stedet for begyndersprog", siger Bertel Haarder.

Vi vil sammenfattende foreslå Sproglærerforeningen, at den gennem sin sprogpolitik fremover styrker indsatsen for at fremmedsprogene engelsk, tysk og fransk alle 3 bliver vinderfag i den danske folkeskole. Modellen og argumenterne for en ny sprogpolitik har vi forsøgt at beskrive her i artiklen. Vi mener, at en sådan sprogpolitik kan vende den nedadgående spiral til en opadgående!

